

# RESOMEREN IN HOLY WATER ALS GROEIKANS

DOOR HARRY PERRÉE

**Welke kansen biedt resomeren voor begraafplaatsen? Om daar wijzer over te worden namen nieuwsgierige begraafplaatsbeheerders een kijkje bij de eerste resomeerinstallatie die in Nederland in gebruik is genomen.**

In een non-descript gebouw-tje met een handvol parkeerplaatsen ervoor, midden in een woonwijk in Venlo, huist Dierenuitvaartcentrum Venlo. Op een vrijdagochtend leggen daar zo'n twaalf beheerders en andersoortige medewerkers van begraafplaatsen hun oor te luister op de 'Themaochtend resomeren op reguliere begraafplaatsen'. De bijeenkomst, georganiseerd door adviesbureau Van Oort & Ros, draagt de veelbelovende ondertitel 'Een extra dienstverlening en nieuwe inkomstenbron'.

Achterin het zaaltje van het uitvaartcentrum zit Larry Pijl met zijn notitieblok klaar om bruikbare informatie over resomeren op te vangen. Pijl is locatiebeheerder en planner op de Amstelveense begraafplaats Zorgvlied. "We hebben er de ruimte voor. We willen de mogelijkheden bekijken," zo verklaart hij zijn aanwezigheid op deze themaochtend. Mocht Zorgvlied, dat een eigen crematorium heeft, een resomeerinstallatie aanschaffen, dan kan dat mooi ingepast worden in het nieuwe multifunctionele gebouw, legt Pijl uit. Over anderhalf jaar moet dat verrijzen, zo is het plan.

## Vraagteken

Of Zorgvlied daadwerkelijk resomeren

gaat aanbieden, is voor Pijl nog een vraagteken. "Het is niet: omdat wij het willen, moet het er komen. De families moeten het willen," benadrukt hij. Voordat de begraafplaats een knoop doorhakt, moet duidelijk zijn dat er vraag naar is. Hoe groot schat hij de kans dat Zorgvlied straks ja zegt tegen resomeren? Tachtig procent? "Dat zeker niet. We hebben genoeg ruimte om te begraven. En we hebben ons crematorium. We hebben opties," licht hij toe. Hoe weet Zorgvlied, zolang er geen aanbod is van resomeren, wat de vraag is bij nabestaanden? "Er zullen straks vast onderzoeken komen naar hoe mensen hier tegenaan kijken."

De eerste stap naar resomeren is aanpassing van de wet, zo wordt deze ochtend nog eens duidelijk. De Wet op de lijkbezorging (Wlb) kent namelijk een beperkt aantal eindbestemmingen voor stoffelijke overschotten, en resomeren hoort daar (nog) niet bij. Wim van Oort, organisator van deze thema-ochtend, verwacht dat het tot 2023 duurt voordat er een opvolger ligt van de Wlb. Deze opvolger zal resomeren zeer waarschijnlijk mogelijk maken. Die gedachte wordt gevoed door het groene licht dat TNO en de Gezondheidsraad aan resomeren hebben gegeven. Wel zijn er nog vragen over details. Zo is nog onduidelijk

of voor de overblijfselen van resomeren dezelfde mogelijkheden gelden als voor de as die na crematie resteert. Maar goed, deze ochtend draait niet over onduidelijkheden of bedreigingen. "Sommige begraafplaatsen zeggen: jeetje, nóg een concurrent naast cremeren. Je kunt het ook omdraaien," benadrukt Van Oort, "het een kans geven." Hij roept begraafplaatsen op wakker te worden en alvast te kijken wat er mogelijk is. "Heb je al een gebouwtje? Heb je al een aula waar je diensten kunt hebben?" Hij wijst op de aanpak van begraafplaats St. Laurentius in Rotterdam. "Daarvan werd gezegd: kan zo'n kleine begraafplaats een crematorium hebben? Dat is nu een succes." De aula wordt er volgens Van Oort nu veel beter gebruikt en de begraafplaats zou zelfs winst maken.

## Standje turbo

Vooralsnog is het dierenuitvaartcentrum van Sandro Volpe, gastheer van deze themaochtend, de enige plek in Nederland waar een resomeerinstallatie staat die in bedrijf is. "Als ik nu ga investeren, dan beter met techniek van de toekomst," zo blikt Volpe terug op het moment dat hij besloot voor resomeren te kiezen. Dat was na een reis naar de

Verenigde Staten, waar resomeren al een jaar of tien wordt toegepast. In maart 2020 is Volpe begonnen met het resomeren van dieren. "Er gebeurt in mijn machine hetzelfde als wat er in de grond gebeurt bij jullie," houdt hij zijn gehoor van begraafplaatspersoneel voor, "alleen op standje turbo." Het enige wat na resomeren overblijft van het menselijk lichaam, zijn de botten. Die moeten na het proces gedroogd worden. Dat kan aan de lucht of in een oven.

Dat is in het geval van het dierencrematorium een heel eenvoudig oventje, blijkt even later in een wit betegelde ruimte met fel licht. De bezoekers van de themaochtend staan in een kring rond een schouderhoge roestvrijstalen installatie met aan de bovenkant een klep die openstaat. Aan de zijkant een beeldschermje met bedieningspaneel. Hiermee wordt de alkalische hydrolyse, de scheikundige term voor resomeren, aangestuurd. De installatie is kleiner en anders van vorm dan de variant voor het menselijk lichaam, maar het principe is exact hetzelfde. De begraafplaatsmedewerkers, die beurtelings een blik in het apparaat werpen, zien een waterstroompje lopen. Volpe legt uit dat dat ook tijdens het resomeren gebeurt: het water stroomt door het apparaat heen, maar dan met een hoge temperatuur, hoge druk en toegevoegd kalium-hydroxide. Het proces is zo schoon dat aan het einde, op de botten na, alleen water overblijft dat geloosd kan worden op het riool.

## Rubbertje

Naast exploitant van het dierencrematorium is Volpe importeur van resomeerinstallaties uit de VS. Hij heeft, zegt hij, al talloze telefoontjes gehad van belangstellenden. Maar iedereen wacht met bestellen totdat de nieuwe uitvaartwet van kracht is en dat, zegt de ondernemer, snapt hij heel goed. Dát er belangstelling is, is ook duidelijk rond de resomator van het dierenuitvaartcentrum in Venlo. De een vindt de 300.000 euro die een resomator moet kosten een relatief goedkope investering (een lang-



**Wat overblijft** na resomeren: effluent (restvloeistof) en as (na verpulvering)

zamere variant op lagere temperatuur kost 200.000 euro). De ander ziet vooral voordeel doordat er amper onderhoud nodig is. "Af en toe een rubbertje," aldus Volpe. Terwijl een crematorium-oven periodiek stilgelegd moet worden voor kostbaar onderhoud.

Beheerder Cor Vink van begraafplaats Rotterdam-IJsselmonde vertelt dat hij een presentatie van het bedrijf *Resomation*, de concurrent van Volpe,

heeft bijgewoond. Daar kreeg hij te horen dat de term 'resomation' als merknaam is vastgelegd. Zodoende zou de term 'resomeren' niet gebruikt mogen worden zonder toestemming van dat bedrijf. Ja, dat wist hij, reageert Volpe. Daarom is hij inmiddels overgestapt op de term 'watercrematie'. Volpe: "Dat dekt de lading beter. Resomeren is een onbekend, lastig woord." De nadruk op water als hoofdbestanddeel van het

**“Sommige begraafplaatsen zeggen: jeetje, nóg een concurrent naast cremeren. Je kunt het ook omdraaien, het een kans geven”**





**Links:** as na cremeren, rechts het poeder wat overblijft na resomeren. Foto's: Melissa Unfred

proces, kan resomeren een duwtje in de rug geven. Voor veel gelovigen heeft het water van resomeren een positievere associatie dan het vuur van cremeren. Volpe vertelt dat men in de VS het water voorafgaand aan het resomeren laat wijden. “Dan is het opeens *holy water*.” Ook Vink ziet de voordelen van water boven vuur. “Bij orthodoxen leeft veel weerstand tegen cremeren, maar dit vinden ze toch iets heel anders,” zegt Vink, die in een landelijke commissie van de protestantse kerk zit. “Daar voeren we discussies over draagvlak voor nieuwe ontwikkelingen op begraafplaatsen.” Al met al lijkt deze themaochtend voor de aanwezigen meer een exercitie in nieuwsgierig snuffelen van dichtbij te zijn, dan een opmaat naar het bestellen van resomeerinstallaties. De gemeente Overbetuwe komt vooral om de vinger aan de pols te houden, laat de begraafplaatsmedewerkster weten. “Het ligt politiek gevoelig.” Bovendien heeft de kleine gemeente maar drie begraafplaatsen. “Ik denk niet dat het voor ons is

om aan te schaffen. We zitten te kijken naar Arnhem en Nijmegen. Daar zullen ze wel beginnen.”

## Huiverig

Voor Lia Versteeg van de gemeente West-Betuwe is het proces van resomeren een stuk duidelijker geworden. “Dat de kist niet meegaat, was ons nog niet duidelijk.” Haar gemeente is te conservatief om werk te maken van resomeren, meent ze. “Het bestuur is huiverig over wat de mensen ervan vinden.” Toch kan resomeren ook voor West-Betuwe iets veranderen. Mensen die niet gecremeerd willen worden vanwege negatieve associaties met vuur kiezen wellicht voor resomeren. “Het aantal begrafenissen zal daardoor iets teruglopen. Wij hebben 31 begraafplaatsen, dus dan moet je toch iets bedenken. Laten we dan kijken naar mooie plaatsen om het (resomeer)as uit te strooien en urnen neer te zetten.” Ook Woerden heeft te maken met een

conservatieve gemeente, vertelt begraafplaatsbeheerder Jan Rensenbrink. Toch ziet hij kansen voor resomeren. “Ik vind het belangrijk om het aan te bieden, omdat het duurzaam is. Maar ik schat dat er maar een kleine kans is dat het bestuur het wil. De gemeente wil het overlaten aan ondernemers.” En dus heeft Rensenbrink binnenkort een ontmoeting met ondernemers “en dan kijken we of ze iets kunnen doen.” Ook al ligt dan het initiatief bij de ondernemers, voor de gemeentelijke begraafplaats met een eigen aula kan resomeren belangrijk zijn, meent de beheerder. Waarom? Omdat er “meer mensen naar de begraafplaats getrokken worden en de exploitatie van het pand verbeterd wordt. Verder verwacht ik dat de as voor een deel op de begraafplaats blijft.” Resomeren ... wordt vervolgd. ■

Ook (terug)lezen: in het juninummer van dit jaar worden in het artikel ‘Resomeren biedt kansen’ de belangrijkste vragen over resomeren beantwoord.